

Klasa:
Urbroj:

ZAPISNIK S OBRANE DOKTORSKOG RADA

Dina Vozab

Ime i prezime doktoranda/doktorandice

koja je održana dana **24.listopada 2016.** (upisati dan, mjesec i godinu obrane doktorskog rada) na Sveučilištu u Zagrebu, Fakultetu političkih znanosti (upisati naziv sastavnice), s početkom u **10.10 sati**.

Doktorand/doktorandica je branio/branila svoj doktorski rad pod naslovom

Naslov doktorskog rada:	Jezik pisanja rada:	hrvatski
	Hrvatski:	Medijske publike i demokracija u Hrvatskoj: društvena stratifikacija kao prediktor upotrebe medija i njene uloge za političku participaciju
	Engleski:	Media audiences and democracy in Croatia: social stratification as a predictor of media use and its role for political participation

a izrađen pod mentorstvom

	Titula, ime i prezime :	Ustanova, država:
Prvi mentor:	prof. dr. sc. Zrinjka Peruško	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, RH
Drugi mentor:		

Doktorski rad doktorand/doktorandica je branila pred Povjerenstvom za obranu doktorskog rada u sastavu:
(ukoliko je obrani prisustvovao zamjenski član, uz podatke zamjenskog člana navedite i podatke člana kojeg zamjenjuje)

	Titula, ime i prezime:	Ustanova, država:	Potpis
Izabrano povjerenstvo za obranu doktorskog rada	Predsjednik Povjerenstva: Prof.dr.sc. Nenad Zakošek	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, RH	
	2. Prof.dr.sc. Dražen Lalić	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, RH	
	3. Doc.dr.sc. Karin Doolan	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju, RH	
	4.		
	5.		

koje je izabralo nadležno tijelo

Fakultetsko vijeće Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

dana:

22. rujna 2016.

Životopis doktoranda/doktorandice:

Dina Vozab rođena je 23. siječnja 1986. u Zagrebu. Diplomirala je sociologiju 2010. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1. srpnja 2011. zaposlena je kao znanstvena novakinja na Fakultetu političkih znanosti na Sveučilištu u Zagrebu, gdje sudjeluje na projektu "Medijska kultura u suvremenoj Hrvatskoj: pluralizam medija i medijske politike" pod vodstvom prof.dr.sc. Zrinjke Peruško i u radu Centra za istraživanje medija i komunikacije (CIM). Asistira u nastavi na kolegiju "Uvod u medijske sustave" na preddiplomskom i kolegiju "Teorije masovne komunikacije" na diplomskom studiju novinarstva. Kao istraživačica u CIM-u surađivala je u više hrvatskih i međunarodnih znanstvenih projekata. Usavršavala se u kvantitativnoj i kvalitativnoj metodologiji na međunarodnim ljetnim i zimskim školama (Gesis, ECPR). U rujnu 2012. provela je mjesec dana u Kölnu u Njemačkoj radeći na istraživanju „Media audiences and citizenship as an aspect of media systems- a comparative view“ kao stipendistica EUROLAB-a, Gesis, Instituta za društvene znanosti Leibniz. Prezentirala je radove na desetak hrvatskih i međunarodnih konferencija. Upisala je doktorski studij politologije na Fakultetu političkih znanosti 2012. godine. Članica je Hrvatskog sociološkog društva (HSD) i Europskog udruženja za istraživanje i obrazovanje u području komunikacije (ECREA). Tajnica je Sekcije za sociologiju medija Hrvatskog sociološkog društva. Njeni istraživački interesi su u području političke komunikacije, sociologije medija i komunikacijske znanosti, a bavi se istraživanjima medijskih publika, medija i civilnog društva i političke participacije, medijskim sustavima, povijesti komunikacijske discipline, te žena u medijima.

Objavljeni radovi:

Poglavlja u knjigama:

Vozab, D., Zember, A. (2016) Croatia: Does equality in representation lead to equality in content? u Ross, K. (ur.) *Women in media industries in Europe*, Routledge, ECREA book series

Peruško, Z., Vozab, D. (2016) Communication field in Croatia: towards a comparative history of communication studies in Central and Eastern Europe, u: Peter Simonson, David W. Park, (ur.) *Transnational Histories of Communication Study*, NY i London: Routledge.

Članci u znanstvenim časopisima:

Peruško, Z., Vozab, D., Čuvalo, A. (2015) Digital mediascapes, institutional frameworks, and audience practices across Europe, *International Journal of Communication*, special issue about "Audiences across Europe" project

Vozab, D. (2014) Disaffected citizens in Croatia: Analysis of socio-demographic and media use influences on political participation, *Central European Journal of Communication*, 2

Peruško, Z., Vozab, D. (2014) Povijest komunikacijskih i medijskih studija u Hrvatskoj: Politička misao u komparativnoj perspektivi (History of communication and media studies in Croatian Political Science Review in comparative perspective), *Politička misao*, 51/1, str. 133-170.

Peruško, Z., Vozab, D., Čuvalo, A., (2013) Audiences as a Source of Agency in Media Systems: Post-socialist Europe in Comparative Perspective, *Medialni studia*(1801-9978) 14, 2; 137-154

Vozab, D. (2012) Communication models of civil society organizations in Croatia, *Observatorio*, special issue „Networked belonging and networks of belonging“

Sažeci u zbornicima skupova:

Peruško, Z.; Vozab, D..Development of Communication as an Academic Field/Discipline in Croatia: Connections, Disconnections, International Communication Association Preconference "New Histories of Communication Study", London / ICA (ur.).London : ICA, 2013.

Izveštaji

Vozab, D. (2014) Tisak u krizi: analiza trendova u Hrvatskoj od 2008. do 2013., *Medijske studije*, 5, 10, 139-147

Prikazi knjiga:

Vozab, D. : McChesney, R.W. Digital Disconnect: How Capitalism is turning the Internet against Democracy, The New Press, New York, 2013., 299 str. // *Medijske studije*. 4 (2013) , 8; 78-79

Izveštaj o ocjeni doktorskog rada.

Doktorska disertacija Dine Vozab sadrži ukupno 264 stranice, od kojih sam tekst disertacije obuhvaća 224 stranice, popis korištene literature s 333 bibliografske jedinice obuhvaća 22 stranice, a preostalih 18 stranica su naslovnica na hrvatskom i engleskom, sažetak na hrvatskom i engleskom, informacije o mentorici, pregled sadržaja, životopis kandidatkinje te prilozi. Disertacija sadrži 7 slika i 13 tablica.

Disertacija obuhvaća Uvod i sedam poglavlja: 1) Modeli demokracije i normativna očekivanja od medija u demokraciji, 2) Politička participacija, 3) Istraživanja medija i političke participacije u disciplini političke komunikacije, 4) Javna sfera i medijske publike u novom medijskom okolišu, 5) Društvena stratifikacija medijskih praksi: primjena teorijskog modela Pierrea Bourdieua, 6) Društvena

stratifikacija kao prediktor upotrebe medija i njene uloge za političku participaciju: istraživački dizajn, analiza i rasprava, 7) Zaključak.

U Uvodu pristupnica pobliže određuje teorijski i istraživačko-metodološki pristup odabranoj temi disertacije, formuliра istraživačka pitanja te opisuje politički i medijski kontekst u kojem obrađuje naslovnu temu, odnos medijskih publika i demokracije u Hrvatskoj. Četiri su glavna istraživačka pitanja: 1) Ima li informiranje mobilizacijski učinak za različite dimenzije političke participacije? 2) Kakve tipologije medijskih publika postoje u odnosu na njihove informacijske repertoare? 3) Na koji način društvena pozicija korisnika, odnosno ekonomski, kulturni i socijalni kapital utječe na formiranje informacijskih repertoara? 4) Koje su medijske prakse i preferencije te stavovi prema politici prisutni kod tipova publika definiranih njihovim informacijskim repertoarima? Pristupnica ne formuliра eksplicitno glavnu istraživačku hipotezu, no iz njezina naglašavanja da istraživanje nije usmjereno na medijske učinke na političku participaciju, nego na pitanje kako građani kao politički akteri s obzirom na svoj društveni položaj koriste medije i koliko to utječe na njihovu participaciju (non mediacentric approach), može se pretpostaviti implicitna hipoteza da socioekonomski status i obrasci korištenja medija utječu na oblike i intenzitet političke participacije. U drugom dijelu Uvoda autorica opisuje politički i medijski sustav Hrvatske kao relevantan kontekst za istraživanje odnosa političke participacije i medijskih praksi u Hrvatskoj te pokazuje kako demokratski defeciti te obilježja medijskog sustava karakteristična za postsocijalističke tranzicijske države negativno utječu na političku participaciju i informiranost građana.

U prvom poglavlju pristupnica prikazuje glavne modele demokracije na temelju tipologije britanskog politologa Davida Helda te pobliže opisuje elitistički, participativni i deliberativni model demokracije s obzirom na njihove temeljne normativne postavke i shvaćanje političke participacije (pluralističko-korporativni model ostavlja po strani kao pretežno deskriptivan i normativno manje relevantan). Za elitistički model karakterističan je tržišni model demokracije, u kojem se stranački organizirane političke elite natječu za glasove birača na izborima, a politička participacija građana uglavnom se svodi na glasovanje na izborima. Participativni model demokracije, koji je proizašao iz republikanske političke teorije, demokraciju vidi kao kolektivni proces u kojem građani sudjeluju u formiranju opće volje, rukovođeni koncepcijama općeg dobra. Ovom modelu odgovara široka paleta oblika političke participacije, od glasovanja na izborima do angažmana u građanskim udruženjima i društvenim pokretima te različitim vidovima prosvjednih aktivnosti. Deliberativni model demokracije proizlazi iz teorije komunikativnog djelovanja njemačkog filozofa i sociologa Jürgena Habermasa, koji naglasak stavlja na komunikacijske procese i sudjelovanje u deliberaciji kako u političkoj javnosti na nacionalnoj razini, tako i u raznim društvenim arenama parcijalnih javnosti. Političku participaciju ovaj model demokracije primarno razumije kao sudjelovanje u racionalnoj deliberaciji usmjerenoj k formiranju kolektivne političke volje. Autorica nadalje pokazuje, na tragu britanske politologinje Pippe Norris, kako trima modelima demokracije odgovaraju tri glavne funkcije medija u demokraciji: elitističkom (kompetitivnom) modelu odgovara protektivna funkcija medija kao čuvara (watchdog) protiv zloupotrebe vlasti, participativnom modelu odgovara mobilizacijska funkcija medija, koji potiču učenje i participaciju građana u političkom procesu, a deliberativnom modelu odgovara komunikacijska funkcija medija kao građanskog foruma koji omogućuje i potiče pluralističku debatu o javnim pitanjima. Autorica eksplicira kako je u kontekstu njezina istraživanja odnosa medija i političke participacije najrelevantniji participativni model demokracije i odgovarajuća mobilizacijska funkcija medija.

U drugom poglavlju pristupnica analizira različite aspekte političke participacije na temelju pregleda relevantnih istraživanja. Na tragu tih istraživanja razlikuje konvencionalne i nekonvencionalne odnosno institucionalne i izvaninstitucionalne oblike participacije, a s obzirom na recentne tehnološke i komunikacijske inovacije posebnu pažnju posvećuje online političkoj participaciji kao zasebnom novom fenomenu. Također problematizira pitanje kako se strukture društvene nejednakosti odražavaju na nejednaku političku participaciju društvenih skupina.

Treće poglavlje daje pregled istraživanja medija iz komunikološke perspektive. Klasična istraživanja unutar discipline političke komunikacije uglavnom se bave analizom učinaka političke komunikacije na političku participaciju ili političke stavove. Razlikuju se kognitivni i bihevioralni učinci medija na političku komunikaciju te se u tom kontekstu prikazuju različiti teorijski koncepti, poput postavljanja dnevnog reda (agenda setting), uokviravanja (framing), jaza u znanju (knowledge gap), medijske mučnine (media malaise) i kruga vrlina (virtuous circle). Zajedničko je ovim konceptima da pretpostavljaju kako socioekonomski status i razina obrazovanja utječu na raznolike prakse korištenja medija te da povećavaju nejednakosti u informacijskim i komunikacijskim kompetencijama te posljedično i u razini i kvaliteti političke participacije.

Četvrto se poglavlje nadovezuje na ovu analizu te istražuje promjene u medijskom okolišu koje nastaju kao posljedica širenja elektroničkih i u novije vrijeme interaktivnih online medija. U tom kontekstu pristupnica pokazuje da se razvijaju nove prakse medijskih publika koje mogu imati veću autonomiju u izboru medijskih sadržaja te interakciju s medijskim sadržajima i drugim medijskim korisnicima. Također pokazuje da novija empirijska istraživanja publika pokušavaju obuhvatiti nove prakse medijskih publika ili korisnika, a teorijski se sve više utemeljuju u interdisciplinarnim područjima te nastoje analizirati publike izbjegavajući same medije kao glavni fokus analize, što odgovara istraživačkom fokusu same autorice.

U petom poglavlju pristupnica eksplicira teorijski pristup Pierrea Bourdieua te njegove pojmove habitusa i različitih oblika kapitala (ekonomskog, kulturnog, socijalnog) kao temelja za razumijevanje društvene stratifikacije i njome uvjetovane stratifikacije medijskih publika i njihovih medijskih/informacijskih praksi. Autorica nastoji objasniti kako se strukturiraju medijske i informacijske prakse medijskih korisnika, te na koji način su raznolikosti medijskih praksi i preferencija, kao i percepcije medijski posredovane politike povezane s društvenim položajem i političkom participacijom. Na kraju analizira kako ta stratifikacija utječe na nejednaku političku participaciju i kvalitetu demokratskih procesa.

U šestom poglavlju pristupnica podastire originalnu empirijsku analizu istraživačke teme, odnosa društvene stratifikacije, upotrebe medija i političke participacije u Hrvatskoj. Izvor empirijskih podataka za kvantitativnu analizu je terensko anketno istraživanje koje je na reprezentativnom uzorku punoljetnih građana provedeno u lipnju i srpnju 2014. godine. Anketni upitnik konstruiran je u Centru za istraživanje medija i komunikacije Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, a dijelom je nastavak komparativnog projekta „European online audiences“ u okviru COST mreže „Transforming audiences, transforming societies“. Na dobivenim podacima autorica je pomoću faktorske analize izlučila različite dimenzije odnosno tipove upotrebe medija i političke participacije. Rezultati njezine analize istinski su iznenađujući i suprotni su nalazima u mnogim sličnim istraživanjima u drugim zemljama. Moguće je razlučiti četiri tipa političke participacije: konvencionalnu (glasovanje na izborima), građansku (angažman u udrugama i društvenim pokretima), prosvjednu (sudjelovanje u prosvjedima, potpisivanje peticija) te online participaciju. Podaci pokazuju da u Hrvatskoj nema značajne povezanosti između socioekonomskog statusa i političke participacije osim u slučaju online participacije, koja je češća kod građana nižeg socioekonomskog statusa i povezana je s većom spremnošću na sudjelovanje u prosvjednim aktivnostima. U pogledu upotrebe medija autorica konstruira pet tipova medijskih korisnika: globalizirane omnivore, tradicionalne korisnike, online orijentirane korisnike, tradicionalne omnivore i nezainteresirane. Ni u toj dimenziji istraživanja nema značajne korelacije između tipa medijske prakse i političke participacije osim u slučaju snažne veze između online orijentiranih korisnika i online političke participacije, što je plauzibilno.

U zaključku rada pristupnica sažima glavne teorijske postavke, ciljeve i rezultate istraživanja.

Zaključno valja konstatirati da doktorska disertacija Dine Vozab predstavlja kvalitetan i originalan znanstveni rad, u kojem je pristupnica na plodan način integrirala politologijske, sociologijske i komunikologijske teorijske pristupe i metode istraživanja. Pristupnica pokazuje izuzetno dobro poznavanje kompleksnih teorijskih pristupa i koncepata u spomenute tri društvenoznanstvene discipline te ih na originalan način, metodološki rafinirano, upotrebljava za analizu empirijskog materijala. U tom smislu doktorska disertacija daje značajan originalan doprinos istraživanju medija i političke participacije u Hrvatskoj iz perspektive različitih društvenoznanstvenih disciplina.

Ocjenu doktorskog rada donijelo je Povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada u sastavu:

4

	Titula, ime i prezime:	Ustanova, država:
Sastav povjerenstva za ocjenu doktorskog rada	Predsjednik Povjerenstva: Prof.dr.sc. Nenad Zakošek	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, RH
	2. Prof.dr.sc. Dražen Lalić	Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, RH
	3. Doc.dr.sc. Karin Doolan	Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju, RH
	4.	
	5.	

koje je izabralo nadležno tijelo

Fakultetsko vijeće Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

dana:

16. lipnja 2016.

Doktorand/doktorandica je izložio/izložila svoj doktorski rad u trajanju od 35 minuta. (Izlaganje može trajati do 45 minuta). Nakon izlaganja Predsjednik je pozvao članove Povjerenstva da postave pitanja (pitanja se prilažu Zapisniku).

Predsjednik je pozvao ostale nazočne da postave pitanja uz prethodno predstavljanje (pitanja se prilažu Zapisniku).

Nakon što je doktorand/doktorandica odgovorio/odgovorila na postavljena pitanja, članovi Povjerenstva za obranu doktorskog rada su
Obrazac DR.SC.-11 Zapisnik s obrane doktorskog rada

Prilog:

Pitanja Povjerenstva za obranu doktorskog rada	
<p>2. član: Prof.dr.sc. Dražen Lalić</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kako temeljne karakteristike i promjene društvene stratifikacije u suvremenoj Hrvatskoj, ustanovljene na temelju uvida istaknutih sociologa i drugih znanstvenika, utječu na upotrebu i važnost medija za političku participaciju? 2. Kako medijski posredovan sadržaj i stil komuniciranja vodećih političara, ponajprije predsjednika stranaka, u izbornim kampanjama utječu na opadanje izborne i političke participacije u posljednjih devet godina u Hrvatskoj? 3. Thomas Meyer upozorava na potiskivanje stila diskurzivne komunikacije iz središta političkog života i postajanje neprivlačnim racionalnoga sporazumijevanja i kritičkog diskursa. Koliko u suvremenoj Hrvatskoj takve promjene imaju egzogenu uvjetovanost odnosno posljedica su globalnih političkih i medijskih trendova, a koliko imaju egzogenu uvjetovanost?
<p>3. član: doc.dr.sc. Karin Doolan</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jesu li Bourdieuovi pojmovi kulturnog i ekonomskog kapitala bili neophodni za istraživanje provedeno u sklopu doktorskog rada? Drugim riječima, što bi rad izgubio da su bili korišteni samo „stupanj obrazovanja“ i „prihodi“ kao indikatori socioekonomskog statusa? 2. „Stupanj obrazovanja“ koristi se u radu kao indikator sociodemografskih karakteristika, a i kao indikator kulturnog kapitala. Je li bilo neophodno da se ta varijabla koristi i za jedno i za drugo? 3. Kako su nalazi kvantitativnog dijela istraživanja utjecali na kvalitativnu dionicu kako u procesu uzorkovanja sudionika i sudionica za intervju tako i analizu podataka? 4. Zašto su kvalitativni podaci o informacijskim repertoarima raspisani pozitivistički? Što znači karakterizacija „rjeđe“ kada se govori o pet sudionika/ca kao što ih je u grupi „umjereni korisnici orijentirani lokalnim medijima“?
<p>4. član:</p>	
<p>5. član:</p>	
<p>Predsjednik Povjerenstva: prof.dr.sc. Nenad Zakošek</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. U disertaciji ste utvrdili ključni utjecaj socijalnog kapitala na političku participaciju u Hrvatskoj. Kako objašnjavate taj nalaz i koje su njegove posljedice za funkcioniranje demokracije u Hrvatskoj? 2. Koja je Vaša eksplanatorna hipoteza o najvažnijem empirijskom nalazu rada da socioekonomski status ne utječe značajno na konvencionalnu političku participaciju, a da je niži socioekonomski status pozitivno koreliran s online participacijom i prosvjednim okolnostima? 3. U kojoj mjeri nalazi disertacije potvrđuju ili opovrgavaju elitističko-kompetitivnu, participativnu i deliberativnu teoriju demokracije i njima odgovarajuće hipoteze o funkciji medija.

6

Pitanja nazočnih	
(ime i prezime)	
(ime i prezime)	
(ime i prezime)	